

سپیده چمن آرا

اقتصادی باشیم

کتاب

درسبدمصرفی خانواده

اردیبهشت ماه است، ماه برگزاری نمایشگاه بین المللی کتاب در تهران. این نمایشگاه فرصت خوبی است برای خرید کتاب های مناسب با تخفیف ویژه نمایشگاهی. به این بهانه، نگاهی می اندازیم به سهمی که کتاب و مطالعه در سبدمصرفی خانواده هایمان دارد.

۱. خوراکی ها و آشامیدنی ها
۲. دخانیات
۳. پوشاک و کفش
۴. مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت ها
۵. اثاث و لوازم و خدمات مورد استفاده در خانه
۶. بهداشت و درمان
۷. حمل و نقل
۸. ارتباطات
۹. تفریح و امور فرهنگی
۱۰. تحصیل
۱۱. کافه و رستوران و هتل
۱۲. کالاها و خدمات متفرقه

سبدمصرفی خانواده چیست؟

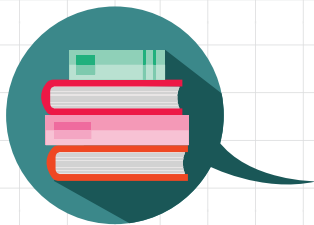
مفهوم «سبدمصرفی» خانواده، مفهومی گسترده و وسیع است که به راحتی نمی توان تعریف جامع و کاملی از آن ارائه کرد، اما به طور کلی می توان گفت: «سبدمصرفی خانوار، مجموعه ای از کالاها و خدمات ضروری برای زندگی یک خانواده است که به طور پیوسته مورد مصرف قرار می گیرد و مخارج تهیه این کالاها، هزینه معاش^۱ خانواده را تشکیل می دهد.»^۲

به زبان ساده، هر چه که جزو مخارج دائمی یک خانواده و برایش ضروری باشد، در سبدمصرفی آن خانواده خواهد بود.

در سبدمصرفی خانواده های ایرانی چه کالاهایی هستند؟

بانک مرکزی برای تعیین نرخ تورم، شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی مردم را تعیین می کند. به این منظور، اقلام سبدمصرفی خانوار ایرانی در دوازده گروه اصلی تعیین شده است.^۳

البته هریک از این گروه ها، خود شامل زیرگروه هایی هستند و در هر زیرگروه، ریز اقلام مصرفی خانوارها تعیین شده است. به عنوان نمونه در گروه اول، یعنی گروه «خوراکی ها و آشامیدنی ها» در زیر گروه «خوراکی ها» فهرست اقلامی مانند «انواع نان» دیده می شود. خود این قلم جنس، به اقلام ریزتری مانند «نان لواش»، «نان تافتون»، «نان سنگک»، «نان بربری» و «نان ماشینی» تقسیم شده است.

نگاهی از نزدیک به گروه «تفریح و امور فرهنگی»
 اقلام^۵ این گروه شامل انواع تفریحات (مثل مسافرت) و امور فرهنگی است. لذا کتاب و مطالعه نیز در این گروه جای می‌گیرد. ضریب اهمیت اقلام این گروه، نسبت به شاخص ۱۰۰ (برای همه کالاهای سبد مصرفی)، عدد ۲/۸۵ است که عدد کوچکی است. آمار جدیدی از اینکه چقدر از این ۲/۸۵ درصد، سهم کتاب و مطالعه (مانند انواع مجله و روزنامه) می‌شود، پیدا نکردم، ولی در سال ۱۳۸۵ که «تفریح و مطالعه و تحصیل»، یک قلم کالا محسوب می‌شوند و ضریب اهمیت کل آن‌ها، ۳/۵۳ درصد بوده، سهم تفریح ۱/۷۰ و سهم تحصیل و مطالعه ۱/۸۳ بوده است. همچنین از این ۱/۸۳ درصد، ۰/۰۸ به مطالعه روزنامه، ۰/۱۲ به مطالعه مجله‌های هفتگی و ۰/۲۴ به مطالعه کتاب‌های درسی اختصاص داشت و بقیه، هزینه شهریه‌های مدارس بوده است.^۶

نام گروه‌ها و اقلام	ضریب اهمیت براساس سال پایه
شاخص کل	۱۰۰
خوراکی‌ها	۲۷/۳۸
نان و برنج و فرآورده‌های غلات	۵/۰۵
انواع نان	۱/۰۳
نان لواش	۰/۵۵
نان تافتون	۰/۲۴
نان سنگک	۰/۰۷
نان بربری	۰/۱۲
نان ماشینی	۰/۰۶
...	...

جمع این اقلام همان ۱/۰۳ می‌شود

سبد مصرفی خانواده شما

بیاید با هم کاری مشابه آمارگیران اقتصادی انجام دهیم و سهم کتاب و مطالعه را در سبد مصرفی خانواده خود در ماه اردیبهشت تعیین کنیم:

- ابتدا باید تمام هزینه‌های خانواده را از روز اول تا روز آخر ماه ثبت کنیم.
- سپس آن‌ها را در ۱۲ گروه اصلی بانک مرکزی دسته‌بندی و مجموع هزینه‌های هر گروه را حساب کنیم.
- مجموع کل هزینه‌های یک ماه را نیز حساب کنیم. اکنون می‌توانید با استفاده از تناسب، سهم هر گروه را در سبد مصرفی اردیبهشت‌ماه خانواده خود به دست آورید. مثلاً برای بررسی سهم مطالعه و تفریح، چنین عمل می‌کنیم:

$$\frac{\text{مجموع هزینه‌های تفریح و مطالعه}}{\text{مجموع کل هزینه‌های یک ماه}} = \frac{X}{100}$$

چند درصد هزینه یک ماه خانوار شما به مطالعه اختصاص می‌یابد؟ آیا این سهم را مناسب می‌دانید؟ چرا؟

چگونه یک کالا یا خدمات جزو سبد مصرفی می‌شود؟

در بعضی از سال‌ها که «سال پایه» نامیده می‌شوند، کالاهایی که مردم آن را به دفعات خریداری و مصرف کرده‌اند و قیمت‌گیری از آن غیرممکن نیست، اقلام با اهمیت بیشتر شناخته می‌شوند. این اقلام شرایط ورود به سبد را دارند. به همین ترتیب، کالاهایی که مصرف آن‌ها رو به کاهش است و دیگر خانوار آن‌ها را مصرف نمی‌کند و در واقع برای آن‌ها هزینه نمی‌کند، از سبد خارج می‌شوند.^۴ این اطلاعات از طریق آمارگیری‌ها و به شیوه‌های متفاوت توسط اداره آمار اقتصادی بانک مرکزی یا مرکز آمار ایران جمع‌آوری می‌شوند.

پی‌نوشت‌ها:

۱. معاش یعنی زندگی روزمره.
۲. برگرفته از: روزنامه همشهری، شنبه ۱۳ شهریور ۱۳۸۴، سارا هاشمی‌نیک.
۳. برگرفته از: وبسایت بانک مرکزی: www.cbi.ir (آبان ۹۵).
۴. برگرفته از: تغییرات بزرگ - در سبد - مصرفی - خانواده <http://fararu.com/fa/news/293381>
۵. اقلام، جمع قلم است و برای شمارش تعداد جنس یا خدمات به کار می‌رود. مثلاً می‌گوییم: «دو قلم جنس باید بخریم».
۶. برگرفته از روزنامه دنیای اقتصاد، شماره ۰۳۰۰۱، ۱۳۸۵/۰۵/۲۹.